

พุทธจริยศาสตร์ ว่าด้วยปาณาติบาต

Buddhist Ethics on Killing

พระมหาสุรชัย ชยาภิวัตโน/พุดชู¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดด้านจริยศาสตร์ในทางพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษากรณีตัวอย่างปัญหาและวิธีการวินิจฉัยด้านจริยศาสตร์ในทางพุทธปรัชญาเถรวาท 3) เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาสังคมปัจจุบัน การศึกษานี้เป็นลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามกระบวนการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ โดยใช้วิธีวิภาษวิธีและวิธีหาเหตุผลด้วยวิจารณ์ญาณ ภายใต้การวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์

ปัญหาทางจริยธรรมเป็นประเด็นทางการศึกษาอย่างหนึ่งของจริยศาสตร์ ปัจจุบันการล่วงละเมิดจริยธรรมมีมาก ในบทความนี้ได้นำเสนอปัญหาจริยศาสตร์เชิงพุทธในระดับเบื้องต้นคือเบญจศีล เฉพาะข้อว่าด้วยปาณาติบาต ประเด็นทางจริยธรรมในศีลข้อนี้ก็คือเรื่องของอัตวินิบาต การุณยฆาต และนายเพชรฆาตกับนักโทษประหาร

จากการศึกษาพบว่า การวินิจฉัยปัญหาทางจริยธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์ จะมีเกณฑ์วินิจฉัยที่ชัดเจนนั้นคือหลักพระธรรมวินัย ในที่นี้คือหลักวินัยศีลข้อที่ 1 หากปัญหาใดเข้าข่ายหลักที่ว่านี้ถือว่าผิดศีล อย่างไรก็ตาม การวินิจฉัยปัญหาทางพุทธจริยศาสตร์ไม่ได้ยึดตัวบทของคัมภีร์อย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมด้วย เช่น ประโยชน์หรือโทษที่สังคมจะพึงได้รับการกระทำนั้น ดังนั้น การแก้ปัญหาทางพุทธจริยศาสตร์จึงอยู่บนทางสายกลางคือความพอดี ไม่สุดโต่งเอนเอียง

¹อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่จิง พระอารามหลวง จ.นครปฐม

E-mail: sura_chai_1981@hotmail.com

ไปด้านใดด้านหนึ่ง และเป็นการประยุทธ์เข้าหาสังคม โดยมีหลักการวินิจฉัยที่แน่นอนว่าถูกหรือผิด ในความถูกหรือผิดก็มีข้อพิจารณาคุณหรือโทษมากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่นำมา วิเคราะห์ร่วม

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์; ปาณาติบาต; อัตวินิบาต; การุณยฆาต; โทษประหารชีวิต

Abstract

This article consists of 3 studies including (1) to study the Theravada Buddhist ethics; (2) to study in some cases of problems and to judge such problems according to Theravada Buddhist ethics; and (3) to apply using in today's society. It is the qualitative research in the process of humanism which is used by the dialectic and discursive method under the analytic, appreciative, and applicative approach.

Moral problems are one of case studies of ethics. Nowadays a serious mistake of morality will be increased. This article presents the problems of the basic Buddhist ethics, i.e. 5 precepts which is selected to Killing topic. The moral problems in this kind of precepts are a suicide, euthanasia, and executioner and capital punishment.

From this study, it is found that the judgments of moral problems in Buddhist ethics have the certain doctrines, i.e. the judgments to abstain from Killing. If some cases make a mistake in these judgments, that are wrong percept. However, the judgments of Buddhist ethics not only insist on text, but also apply to social context such as an advantage or disadvantage of having from such a situation. Hence, the solution of the Buddhist ethical problems is based on a middle path, i.e. moderation, not an extreme left-wing/right-wing view, and adaptable to society. It is a judgment what is right or wrong. In such a judgment it is carefully considered by a valued or unvalued reason which is based on a conclusive proof to criticize.

Keywords: Buddhist Ethics; Killing in Buddhism; Suicide, Euthanasia; Capital Punishment

บทนำ

สังคมปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ซึ่งมีผลทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเหมือนจะมีความก้าวหน้าที่สมบูรณ์แบบ แต่ก็ยังขาดอะไรบางอย่างที่ทำให้สังคมเสียสมดุล จึงเป็นความก้าวหน้าแบบก้าวกระโดดทั้ง ๆ ที่หลักพื้นฐานบางอย่างยังไม่มั่นคง โดยเฉพาะความก้าวหน้าด้านจริยศาสตร์ยังไม่ก้าวหน้าตามสังคมสมัยปัจจุบันเท่าไรนัก

จริยศาสตร์มีหลักปฏิบัติค่อนข้างแน่นอนตายตัว โดยเฉพาะหลักทางพุทธปรัชญาเถรวาท พระพุทธเจ้าตรัสอย่างไรต้องยึดตามอย่างนั้น ตัวจริยศาสตร์ทางศาสนาเองจึงเป็นหลักที่แน่นอนศาสนิกชนต้องปฏิบัติตาม หากใครปฏิบัติได้ถือว่าเป็นศาสนิกชนที่ดี แต่ก็มีหลายคนที่ไม่เข้าใจหลักจริยศาสตร์ ทำให้สังคมทั้งส่วนตัวและส่วนรวมเสียสมดุล เพราะไม่นำหลักดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับความก้าวหน้าของสังคม คนกลุ่มนี้อาจมองว่าหลักจริยศาสตร์เองที่มีปัญหา คือ ถ้าหลังตอบโจทย์ของสังคมไม่ได้ และตัวจริยศาสตร์เองที่ต้องประยุกต์เข้าหาสังคม ไม่ใช่ให้สังคมประยุกต์เข้าหาจริยศาสตร์

ที่กล่าวมา คือตัวอย่างของปัญหาสังคมปัจจุบันที่ว่า หลักจริยศาสตร์มีคุณค่าเพียงพอกับสมัยสังคมก้าวหน้าหรือไม่ อย่างไร เพราะในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงตามธรรมดาจริยศาสตร์เองจะมีกฎเกณฑ์ที่เปลี่ยนแปลงเพื่อตอบโจทย์แก้ปัญหาสังคมได้อย่างไรบ้าง สำหรับพุทธจริยศาสตร์มีหลักของศีล 5 ที่มักเป็นประเด็นให้วิพากษ์ในสังคมปัจจุบัน ในที่นี้ ขอเสนอข้อแรกมาวิเคราะห์ตามหัวข้อประเด็นต่าง ๆ ต่อไป

หลักวินิจัยและลักษณะการล่วงละเมิด

ศีล 5 มีหลักที่ควรทราบเบื้องต้น คือ หลักหรือองค์แห่งการวินิจัยตัดสินว่า การกระทำนั้นมีความผิดหรือไม่ มีอยู่ 5 ประการ ถ้าครบทั้งองค์ 5 (สัมภาระ) จึงถือว่าล่วงละเมิดศีล เป็นบาปและมีโทษ หากไม่ครบ ถือว่าไม่เข้าข่ายของความผิดและโทษ หลักวินิจัยมีอยู่ว่า

1. สัตว์มีชีวิต (ปาโณ)
2. รู้ว่าสัตว์มีชีวิต (ปาณสณญิตา)
3. จิตคิดจะฆ่า (วชกจิตฺต)
4. พยายามที่จะฆ่า (อุปกโม)
5. สัตว์ตายด้วยความพยายาม นั้น

(เตน มรณ) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536,

อภ.สง.อ. 75/16/287; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2543, มงคลดุด. 1/202/202)

นอกจากนี้ ยังระบุลักษณะของการล่วงละเมิดไว้ 3 อย่าง (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538, หน้า 8) คือ

1. การฆ่า
2. การทำร้ายร่างกาย
3. การทรมาน

ลักษณะการล่วงละเมิดทั้งสามนี้ หากล่วงละเมิดการฆ่าถือว่าศีลขาด ขณะที่การทำร้ายร่างกายกับการทรมานเป็นแค่ศีลต่างพร้อย ศีลทะลุ โดยความหมายก็คือ ศีลเริ่มมัวหมอง ต่อไปก็มีโอกาสศีลขาดเพราะจิตใจเริ่มเหี้ยมโหด กลายเป็นนักฆ่าได้

ลักษณะของการล่วงละเมิดแต่ละอย่าง มีอธิบายไว้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538, หน้า 8-9) ดังนี้

1. การฆ่า หมายถึง การทำร้ายชีวิต สัตว์อื่นให้ตกลงไป คือถึงแก่ความตาย ทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉานทุกชนิด จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ

1) โดยวัตถุ มี 2 ประเภท คือ

1.1) ฆ่ามนุษย์ ทางพุทธจักร ปรับโทษขาดจากความเป็นพระคือ ปรับอาบัติ

ปาราชิกแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด ทางอาณาจักร หรือกฎหมายบ้านเมืองมีโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิต

1.2) ฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน มีโทษน้อยกว่ามนุษย์ ทางพุทธจักรปรับอาบัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด ทางอาณาจักรหรือกฎหมายบ้านเมืองถือว่ามิโทษเช่นเดียวกัน ตามกฎหมายที่บัญญัติไว้

2) โดยเจตนา มี 2 ประเภท คือ

2.1) ฆ่าโดยจงใจ (สจิตตกะ) คือ มีเจตนาที่จะฆ่าให้ตาย

2.2) ฆ่าโดยไม่จงใจ (อจิตตกะ) คือ ไม่มีเจตนาที่จะฆ่าให้ตายตั้งแต่แรก เช่น การประสบอุบัติเหตุ การป้องกันตัวและการรู้เท่าไม่ถึงการณ์

3) โดยประโยชน์ มี 2 ประเภท คือ

3.1) ฆ่าเอง คือการลงมือกระทำเอง เรียกว่า สาหตถิกประโยชน์

3.2) ใช้ให้คนอื่นฆ่า คือการสั่งให้คนอื่นฆ่า เรียกว่า อาณตถิกประโยชน์

อนึ่ง การใช้ (สั่ง) ให้เขาทำ ยังมีหลักวินิจฉัยเพิ่มเติมว่าศีลจะขาดหรือไม่ ก็ต่อเมื่อผู้รับทำได้ทำถูกต้องตามการใช้ จึงจะถือว่าผู้ใช้ผิดศีลด้วย หลักวินัยการใช้ที่ว่านี้

เรียกว่า **นิยม** (การกำหนด) มีอยู่ 6 ประการ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2552, วิ.มหา.อ. 1/545; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554, วิ.มหา.อ. 1/3/90) คือ

1. นิยมวัตถุ คือกำหนดคน สัตว์ และทรัพย์สินของ
2. นิยมกาล คือกำหนดเวลาให้ทำ
3. นิยมโอกาส คือกำหนดสถานที่ให้ทำ
4. นิยมอาวุธ คือกำหนดศัสตราวุธ หรือวัตถุสำหรับฆ่า เช่น ยาพิษ เป็นต้น
5. นิยมอิริยาบถ คือกำหนดอิริยาบถให้ฆ่า อิริยาบถมี 4 คือ ยืน เดิน นั่ง นอน
6. นิยมกิริยาพิเศษ คือกำหนดวิธีที่ให้ฆ่า เช่น ใช้เหยื่อ ฟันแทง ทบ

การกำหนดนิยมนี้ ถ้าผู้ทำตาม ทำไม่ตรงตามนิยม เช่น ถูกจ้างวานให้ใช้ปืนยิง แต่ไปใช้มีดแทงจนตาย อย่างนี้เรียกว่า ผิดนิยมอาวุธ และนิยมกิริยาพิเศษ ในกรณีนี้ผู้ที่ไม่ผิดศีล เพราะผู้ทำตามทำผิดนิยม กระนั้นผู้ใช้อ้างก็ถือว่าเป็นบาป เพราะใจได้ถูกความชั่ว คือความโลภ ความโกรธ และความหลงไม่รู้จักความจริง ใดๆ อย่างหนึ่งครอบงำจิตใจ ในที่นี้แสดงให้เห็นว่าจิตใจของผู้ใช้หรือผู้จ้างวานมีโทษคือ ความโกรธ อยู่ภายใน และอาจมีโลภะและโมหะด้วยจึงได้

จ้างวาน ดังนั้นผู้จ้างวานจึงบาป ส่วนการกระทำของมือปืนเองผิดทั้งศีลและเป็นบาปอย่างแน่นอน

นอกจากนี้ ลักษณะการฆ่ายังต้องพิจารณาถึงความพยายามในการกระทำ ที่เรียกว่า **ประโยค (ปโยคะ)** กล่าวโดยละเอียด ท่านกำหนดไว้ 6 อย่าง (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536, อภิ.สง.อ. 75/16/287; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2552, วิ.มหา.อ. 1/536; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554, วิ.มหา.อ. 1/3/78) คือ

1. สาหัตถิกปโยคะ คือความพยายามลงมือกระทำด้วยตนเอง
2. อาณัตถิกปโยคะ คือความพยายามโดยใช้ให้คนอื่นกระทำ
3. นิสัคคิยปโยคะ คือความพยายามโดยการปล่อยหรือส่งเครื่องประหาร เช่น ยิงธนูยิงปืน ยิงขีปนาวุธ ฟุ้งหอก ขว้างมีด ขว้างระเบิด
4. ถาวรปโยคะ คือความพยายามในการตั้งเครื่องประหารอยู่กับที่ หมายถึง การวางกับดักกลดงเพื่อฆ่าให้ตาย เช่น หลุมพรางวางกับระเบิด วางบ่วง วางตาข่าย ปักขวากหนาม
5. วิชฆาตปโยคะ คือความพยายามในการใช้วิชาอาคม เวทมนตร์คาถาตามหลัก

ไสยศาสตร์

6. อิทธิมยปโยคะ คือความพยายามในการใช้อิทธิฤทธิ์ ซึ่งเป็นญาณวิเศษที่เกิดจากการฝึกฝนสมาธิ แต่นำไปใช้ในทางที่ผิด

โดยย่อมี 2 อย่าง คือสาหัตถิกประโยค (ทำเอง) กับอาณัติกประโยค (ใช้ให้เขาทำ) ซึ่งการฆ่าผิดทั้งสองประโยค หมายความว่าฆ่าเองก็ผิด และใช้ให้เขาฆ่า คนใช้ก็ผิด

2. การทำร้ายร่างกาย หมายถึง การทำร้ายให้ผู้อื่นบาดเจ็บ ในที่นี้หมายถึง มนุษย์เท่านั้น แบ่งเป็น 3 ประเภท (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538, หน้า 12) คือ

- 1) ทำให้พิการ คือทำให้อวัยวะพิการ เช่น ตาบอด แขนหัก ขาหัก เป็นต้น
- 2) ทำให้เสียโฉม คือไม่ถึงกับพิการ แต่ทำให้ร่างกายเสียรูปทรง
- 3) ทำให้เจ็บปวดลำบาก คือไม่ถึงกับเสียโฉม แต่ทำให้เสียความสำราญ

3. การทรมาน หมายถึง การทรมานสัตว์โดยไม่ปราณี แบ่งเป็น 5 ประเภท (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538, หน้า 13-14) คือ

- 1) ใช้งานหนัก คือการใช้งานเกินกำลัง เช่น ใช้วัวควายไถนา ไม่ปล่อยให้พักกินน้ำ

กินหญ้า หรือการเทียมวัวเทียมควาย ให้ช้างลากท่อนซุงอย่างหนักเกินกำลัง

2) กักขัง คือการเลี้ยงสัตว์ไว้ในกรง หรือผูกไว้ดูเล่น เช่น ช้างสุนัข เลี้ยงปลาไว้แล้วลืมให้อาหาร

3) นำไป คือการผูกสัตว์แล้วชักจูงลากไปด้วยวิธีทรมาน เช่น การฆ่าไก่ ฆ่าเป็ด หรือสัตว์ปีกในช่วงที่โรคไข้หวัดนกระบาด ได้มัดขาสัตว์รวมกันแล้วหัวห้อยลงเพื่อนำไปฝังฆ่าทั้งเป็น

4) เล่นสนุก คือการนำสัตว์มาเพื่อความสนุกสนาน เช่น เอาประทัดมาผูกติดกับหางสุนัขแล้วจูงให้สุนัขกลัว

5) ผจญสัตว์ คือการนำสัตว์มาชนกัน เช่น ชนไก่ ชนควาย กัดปลา

วินิจัยโทษหนักเบา

การฆ่าไม่ว่าจะฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ เป็นบาปเหมือนกัน แต่จะบาปหนักหรือเบา ท่านกำหนดหลักวินิจัยไว้ 3 หลัก (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536, อภิ.สง.อ. 75/16/286-287; สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538, หน้า 9-11) คือ

1. กำหนดโดยวัตถุ มี 3 อย่าง คือ

1) ม่านมนุษย์หรือสัตว์ที่ไม่มีความผิด ซึ่งไม่ได้ประทุษร้ายตนและผู้อื่นมีโทษหนักมากกว่าการฆ่าโจรหรือสัตว์ร้าย

2) ม่านมนุษย์หรือสัตว์ที่มีอุปการคุณ แก่ตน เช่น มารดาบิดา ช้าง วัว ควาย

3) ม่านมนุษย์หรือสัตว์ที่มีคุณงาม ความดีในตัว เช่น ผู้ถือศีล ผู้มีคุณต่อสังคม หรือสุนัขกุ๊ยช่วยเหลือสังคม

2. กำหนดโดยเจตนา มี 3 อย่าง คือ

1) ตั้งใจฆ่าโดยหาเหตุมิได้ เช่น เขา ไม่มีโทษถึงตาย หรือไม่ได้เตรียมจะทำร้ายใคร แต่ก็เจตนาไปฆ่าเขา ถือว่ามีโทษมาก

2) ฆ่าด้วยกิเลสตัณหาที่กำลังกล้า เช่น มีความโลภจึงรับจ้างฆ่า ยังมีความโลภมาก ยังมีโทษมาก

3) ฆ่าด้วยความพยายามอันร้ายกาจ ล้างผลาญให้พินาศ ยิ่งพยายามมากยิ่งมีโทษมาก

3. กำหนดโดยประโยค คือความพยายาม และวิธีฆ่า ถ้าใช้ความพยายามคือ ทรมาณมาก มีโทษมาก

วิเคราะห์ประเด็นปัญหาในสังคมปัจจุบัน

ปัญหาเกี่ยวกับการผิดศีลข้อปาณาติบาต มีข่าวปรากฏเกือบทุกวัน หากไม่เป็นการฆ่ากัน ก็เป็นการเบียดเบียนทะเลาะเบาะแว้ง เป็นสาเหตุให้เกิดการฆ่าในเวลาต่อมา โดยพื้นฐาน ชาวพุทธทุกคนทราบดีว่า การฆ่าเป็นการผิดศีล เป็นบาป ไม่ควรฆ่าเบียดเบียนกัน แต่สังคม ทุกวันมีการฆ่าไม่ว่างเว้น ถ้าไม่ฆ่ามนุษย์ด้วยกันเอง ก็ฆ่าสัตว์ จึงดูเหมือนว่าชาวพุทธรู้ หลักธรรมข้อนี้ดี แต่ก็ยังฟันหรือล้วงละเมิด ไม่ยอมปฏิบัติตามข้อห้ามของศีล

สิ่งที่น่าสนใจคือ เมื่อฆ่าแล้วเป็นบาป แล้วทำไมต้องฆ่า มีความจำเป็นต้องฆ่า หรือว่ามีอำนาจของกิเลสบางอย่างครอบงำ จึงลืมนสติ ไปล้วงละเมิดศีล

ยกตัวอย่างเช่น การฆ่าสัตว์ทำเป็นอาหาร การฆ่านั้นถือว่าศีลขาด แต่ชาวพุทธก็ยังฆ่า โดยเฉพาะชาวพุทธเถรวาทที่นิยมรับประทาน เนื้อสัตว์ ทั้งพระและโยม จึงมีข้อกังขาของ ฝ่ายมหายานหรือชาวตะวันตกที่สงสัยว่า เมื่อ สอนไม่ให้ฆ่า แต่ทำไมถึงรับประทานเนื้อสัตว์ ไม่เท่ากับเป็นการส่งเสริมการฆ่า หรือฆ่าด้วย ตนเองมิใช่หรือ

ประเด็นนี้ชาวพุทธเถรวาทให้เหตุผลว่า การฆ่ากับการรับประทาน เป็นคนละอย่างกัน เป็นจิตคนละดวง และได้อธิบายโดยอาศัย หลักการ 3 ประการ คือ 1) เนื้อที่ตนไม่ได้เห็น 2) เนื้อที่ตนไม่ได้ยิน 3) เนื้อที่ตนไม่ได้รังเกียจ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536, ม.ม. 20/57/100) หมายความว่า ถ้าพระสงฆ์ไม่เห็น ไม่ได้ยิน และไม่เกิดความรู้สึกว่าเป็นเนื้อที่เขาฆ่าเพื่อตน ก็สามารถฉันได้ นี่เป็นหลักวินิจัยของพระ เพื่อเป็นการดำรงชีพให้เอื้อกับบริบททาง สังคมที่พระอยู่ร่วมอาศัย

ส่วนฆราวาสมีหลักอธิบายว่า การฆ่า ผิดศีล เป็นบาปแน่นอน แต่ก็มีการพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือโดยวัตถุ โดยเจตนา และโดย ประโยค ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ข้อพิจารณานี้เหมือนเป็นข้อผ่อนผันที่ ช่วยให้สบายใจว่า แม้จะเป็นบาป แต่ก็บาปน้อย เพราะมีเจตนาฆ่าเอาไปทำประโยชน์ เช่น ฆ่า เพื่อยังชีพ ทำบุญ เลี้ยงเพื่อน ประกอบอาชีพ สัตว์ที่ฆ่าก็เป็นสัตว์เลี้ยงเพื่อเป็นอาหารอยู่แล้ว เป็นต้น ข้อพิจารณาเหล่านี้ อาจเป็นเหตุผลใน การเทศน์สอนของพระและนักการศึกษาใน เรื่องการฆ่าว่า แม้จะฆ่าก็ควรฆ่าให้น้อยที่สุด และถ้าฆ่าเพื่อประกอบประโยชน์บาปจาก

การฆ่าก็จะมีวิบากกรรมน้อย

อย่างไรก็ดี ปัญหาสังคมยุคสมัยใหม่มี มากขึ้นทุกวัน เช่น ปัญหาการฆ่ามนุษย์ด้วย กันเอง ปัญหาอัตวินิบาต ปัญหาการุณยฆาต ข้อพิจารณาที่กล่าวมา ยังให้คำตอบไม่ชัดเจน เท่าไรนัก ถ้าเทียบกับฝ่ายมหายานแล้ว มหายาน จะมีคำตอบที่ชัดเจนกว่าเถรวาทมาก ดังนั้น ประเด็นที่น่าวิเคราะห์โดยหลักใหญ่ ๆ จึง ประกอบด้วย

- 1) อัตวินิบาต (Suicide)
- 2) การุณยฆาต (Euthanasia)
- 3) เพฆฆาตกับนักโทษประหาร

(Headman and Capital Punishment) ทั้งสาม เรื่องขอวิเคราะห์ในมุมมองพุทธปรัชญาเถรวาท ตามลำดับไป

ประเด็นแรก อัตวินิบาต

อัตวินิบาต หมายถึง การฆ่าตัวตาย ใน คัมภีร์ทางพุทธปรัชญาเถรวาทระบุตัวอย่าง พระที่ทำอัตวินิบาตไว้ เช่น กรณีพระโคธิกะ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536, ส.ศ. 25/488-495/63-66)

พระโคธิกะได้ฉานครั้งแล้วครั้งเล่าถึง 6 ครั้ง แต่ก็เสื่อมจากฉานมาตลอด เป็นเพราะว่า

มีโรคประจำตัว คือโรคเรื้อรังชนิดหนึ่ง ท่านเห็นว่า คติ (ทางไปหลังจากตายแล้ว) ของผู้ใด งดงามไม่แน่นอน จึงดำริจะเชือดคอตนเอง ขณะที่เชือดก็เจริญวิปัสสนาจนบรรลุเป็น พระอรหันต์ไปด้วย ไม่มีความอาลัยในชีวิต จึงนิพพานพร้อมกับการสิ้นลมหายใจ

ในกรณีนี้ พุทธปรัชญาเถรวาทมองว่า การฆ่าตัวตายของพระโคธิกะ ไม่มีความผิด เพราะปาณาติบาต หรืออาบัติปาราชิก เพราะ การตายของท่านคือการตัดกิเลสของผู้ที่อบรม ปัญญามาก นี่คือตัวอย่างพระภิกษุใน พระพุทธศาสนาที่มองการปฏิบัติธรรมสำคัญ กว่าชีวิตตนเอง และเห็นคุณค่าการรักษา ธรรมะประเสริฐกว่าการรักษาชีวิต การฆ่าตัว ตายสำหรับพระที่ปฏิบัติธรรม จึงขึ้นอยู่กับ คุณธรรมในตัวพระและแนวทางการปฏิบัติ ของท่านเป็นแนวทางวินิจฉัย

แต่สำหรับชาวบ้านทั่วไป พุทธปรัชญา เถรวาทมองการฆ่าตัวตายอย่างไร ในกรณีนี้ ต้องพิจารณาตามหลักวินัยทั้ง 5 ว่าครบ หรือไม่ ถ้าครบถือว่าผิดศีล ถ้าไม่ครบก็ไม่ผิด

ประเด็นนี้พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.9) (2545, หน้า 93-94) ให้เหตุผลว่า

“ไม่เป็นการล่วงปาณาติบาต เพราะเป็น

การกระทำที่ไม่ครบองค์ปาณาติบาตทั้ง 5 ประการ คือขาดข้อ 2 อันได้แก่ ปาณะสัญญา หรือ ปาณสัญญาตา แปลว่า ‘รู้ว่าสัตว์มีชีวิต’ เพราะท่านหมายเอาเฉพาะสัตว์อื่นเท่านั้น ไม่ได้หมายถึงตนเองโดยประการใด แต่การทำ อัตวินิบาตกรรมแม้จะไม่เป็นการล่วงปาณาติบาต ก็จริง จัดว่าเป็นกรรมหนัก สามารถให้ปฏิสนธิ ในอภายคือนรกภูมิได้”

ข้อความข้างต้น เป็นการให้เหตุผลว่า ตนไม่อยู่ในขอบข่ายของคำว่าสัญญา หรือสัญญาตา เพราะมองว่า “การรู้ว่าสัตว์มีชีวิต” หมายถึงรู้ ชีวิตอื่น ถ้าเป็นชีวิตตนเอง ไม่สมด้วยเหตุผล ในการพิจารณา เพราะชีวิตตนจะต้องพิจารณา ทำไม่ว่า มีชีวิตอยู่หรือไม่ เพราะตนก็รู้อยู่แก่ใจ อยู่แล้วว่ามีชีวิต

แต่ก็อาจมองในมุมแย้งว่า เป็นเหตุผลที่ ดีความเข้าหาตัวเองหรือไม่ โดยพยายามหา เหตุผลอธิบายไม่ให้ตนผิด เพราะหลักวินัย ทั้ง 5 ควรมีมาตรฐานสากลในการพิจารณา ไม่ว่า กับชีวิตคนอื่นหรือชีวิตตน ไม่ใช่แยกพิจารณา

นอกจากนี้ ยังมีเหตุผลสนับสนุน เจริญอุปมาเหมือนกับคนทำความผิดร้ายแรง ต้องโทษประหารชีวิตซึ่งเป็นโทษทางอาญา ที่หนักที่สุด หรือต้องโทษรอลงมาคือจำคุก

ตลอดชีวิตแต่เขากลัวการถูกลงโทษ จึงชิงดื่มยาพิษฆ่าตัวตายตัดหน้าก่อนที่จะรับโทษดังกล่าว โทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตของเขา จึงเป็นอันโมฆะหรือตกไป ในทำนองเดียวกัน คนที่ฆ่าตัวตาย ก็น่าจะไม่ล่วงละเมิดศีลข้อ 1 เพราะเขาชิงฆ่าตัวเสียก่อน ไม่ได้ฆ่าคนอื่นแต่อย่างใด

ประเด็นนี้ ดูไม่สมเหตุสมผล และไม่มีน้ำหนักเท่าใดนัก แต่ก็เป็นรูปแบบการตอบอีกอย่างหนึ่งที่อาจเข้าใจชัดเจน มากกว่าแบบเหตุผลที่ซับซ้อนสำหรับชาวบ้าน

ประเด็นการฆ่าตัวตาย มีข้อสังเกตเพิ่มเติมจากวินัย (ศีล) ของพระ ที่ว่าด้วยปาราชิก 4 ซึ่งเป็นอาบัติหนักหรือความผิดที่ภิกษุล่วงละเมิดข้อใดข้อหนึ่งแล้วขาดจากความเป็นพระทันที บรรดาปาราชิกทั้ง 4 ข้อ ข้อที่ 3 นั้นกล่าวถึงการฆ่าไว้ว่า “อนึ่ง ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศีลศตรา อันจะปลิดชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิกหาสังวาสมิได้” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536, วิ.มหา 2/179/260)

สิกขาบทนี้มีมูลบัญญัติ (คือสาเหตุแรกที่ทำให้บัญญัติสิกขาบทข้อนั้น ๆ) จากการที่ภิกษุเจริญอุสสุกรรมฐานแล้วรังเกียจร่างกาย

ตนเอง จึงฆ่าตัวตายบ้าง ฆ่ากันและกันบ้าง ใช้ให้เขาฆ่าบ้าง ต่อมาพระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติห้ามและปรับโทษคืออาบัติปาราชิกแก่ผู้ล่วงละเมิด ภายหลังพระพุทธองค์ทรงบัญญัติอนุบัญญัติ (คือการบัญญัติความผิดเพิ่มเติมภายหลัง) เพราะมีภิกษุฉัพพัคคีย์ไปพรรณนาความตายให้อุบาสกฆ่าตัวตาย พระพุทธเจ้าจึงทรงห้ามการพรรณนาคุณของความตาย หรือการชักชวนเพื่อให้ตาย ภิกษุใดล่วงละเมิดต้องอาบัติปาราชิก

ที่กล่าวมาจะเห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงห้ามการฆ่าผู้อื่นเป็นสำคัญว่า หากผู้ใดล่วงละเมิดจะต้องอาบัติปาราชิก แต่มิได้บัญญัติเป็นข้อห้ามการฆ่าตัวตายของภิกษุแต่อย่างใด เพราะอาบัติที่บัญญัติขึ้นนั้น ทรงบัญญัติว่า “ภิกษุแก่ง (จงใจ) ฆ่ามนุษย์ให้ตายเป็นอาบัติปาราชิก” เป็นการเน้นที่คำว่า “เจตนาฆ่ามนุษย์ให้ตาย” จึงเป็นที่น่าสังเกตประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การฆ่าตัวตายแม้ไม่อาบัติหนักถึงจนต้องขาดจากความเป็นพระ แต่ท่านก็ห้ามและปรับอาบัติรองลงมาคือ หากฆ่าตัวตายสำเร็จ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ถ้าพยายามฆ่าแต่ฆ่าไม่สำเร็จ ปรับอาบัติทุกกฏ

หากวิเคราะห์จากการปรับอาบัติ จะเห็นว่า อาบัติอุลลัจจัยนั้นสำหรับลงโทษ ผู้กระทำที่มีจิตใจหยาบกระด้าง ส่วนอาบัติ ทุกกฏสำหรับลงโทษผู้มีพฤติกรรมไม่ดีไม่งาม ดังนั้นจึงน่าสังเกตว่า ทำไมทรงปรับอาบัติภิกษุ ผู้ฆ่าตัวตาย เพียงแค่อุลลัจจัย หรือทุกกฏ สำหรับผู้ทำไม่สำเร็จ แต่ถึงกระนั้นก็ถือว่าเป็นเรื่องที่น่าทึ่งที่นักหนาเอาการพอสมควร มิเช่นนั้นคงมีปรับถึงขั้น อุลลัจจัย ซึ่งเป็นอาบัติรองลงมาจากปาราชิก สังฆาทิเสส (อาบัติหรือความผิดของพระ มี 7 ระดับจากหนักไปเบา คือปาราชิก สังฆาทิเสส อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และพุทธานิย) ก็เพราะเป็นเรื่องสภาพจิตที่ยังหยาบคาย หยาบโลน หยาบกระด้าง

ที่น่าสังเกตประการหนึ่ง ก็คือการที่ ภิกษุปฏิบัติธรรมแล้วตัดสินใจฆ่าตัวตาย เพราะความเบื่อหน่าย ความรังเกียจในร่างกาย หรือด้วยเหตุผลใดก็ตาม ถ้าการฆ่าตัวตาย ไม่ใช่การกระทำเพื่อการบรรลุธรรมใน ขณะนั้นก็ถือว่ามีความผิดคืออาบัติอุลลัจจัย ซึ่งต่างกับการฆ่าตัวตายของพระโคตมมะ เพราะท่านฆ่าตัวตายขณะเดียวกันก็บรรลุ ธรรมในทันที เพราะฉะนั้น จึงน่าสังเกตว่า

การฆ่าตัวตายในพุทธปรัชญาเถรวาทจะ คำนึงถึงคุณภาพของจิตในขณะนั้นเป็น ข้อวินิจฉัยด้วยประการหนึ่ง ถ้าคุณภาพของจิต บรรลุคุณธรรมทางศาสนา จิตมีความบริสุทธิ์ อย่างแท้จริง การฆ่าตัวตายจึงไม่มีโทษ

โดยสรุป จะเห็นว่า พุทธปรัชญา เถรวาทมองว่าฆ่าตัวตายไม่ผิดศีลข้อปาณาติบาต เพราะไม่ครบหลักวินัยทั้ง 5 แต่ก็มีโทษ ร้ายแรงถึงขั้นตกนรกทีเดียว เพราะเป็นการตัด โอกาสที่ตนจะได้สร้างคุณงามความดี และ เป็นการกระทำที่ประกอบด้วยโมหะคือ หลงไม่รู้ความจริง เช่น การหลงเข้าใจว่าฆ่า ตัวตายทำให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน เป็นต้น ยกเว้นแต่ว่า ถ้าการฆ่าตัวตายเป็นการพ้นจาก ทุกข์จริง ๆ เช่น กรณีพระโคตมมะ จึงจะไม่ใช่ การกระทำเพราะโมหะ ไม่ต้องรับกรรมใด ๆ อีก

การเข้าใจผิดอีกประการหนึ่ง ก็คือ การเข้าใจว่าความตายคือความสงบสุข แต่ลืมนึกไปว่า ความตายก็เป็นทุกข์ (มหามกุฏราช วิทยาลัย, 2536, ม.อ. 23/701/382 ; อญ.ฉก. 76/334/772) เพราะเมื่อตายแล้วก็ต้องวนเวียน ประสพความทุกข์ในสังสารวัฏอีกต่อไป ตราบใด ที่ยังละกิเลสไม่ได้ ฉะนั้น แม้การฆ่าตัวตายจะ ไม่ผิดศีลข้อ 1 แต่ก็ยังเป็นบาป เพราะจิตมีโมหะ

เมื่อมีโมหะคือการเข้าใจผิดเช่นนี้ จึงเป็นบาปแน่นอน

ประเด็นที่สอง การอุณยฆาต

การอุณยฆาต ตามรูปศัพท์นั้นแปลว่าการฆ่าด้วยความกรุณา ในที่นี้หมายถึง ผู้ตายมีความประสงค์จะตาย หรือทางการแพทย์วินิจฉัยว่า หากผู้ป่วยเสียชีวิตลงจะช่วยให้พ้นจากความทรมาน จากนั้นแพทย์ได้ช่วยถอดเครื่องช่วยหายใจ หรือฉีดยาเพื่อช่วยระงับความเจ็บปวด กระทั่งสิ้นลมหายใจ หรือการทำแท้งเพื่อช่วยแม่เด็กให้รอดพ้นจากความตาย ในกรณีเหล่านี้มีความผิด หรือเข้าข่ายปาณาติบาตหรือไม่

ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทมองว่า จะผิดศีลข้อปาณาติบาตหรือไม่ ให้ดูที่เจตนาหรือเจตจำนงของผู้กระทำเป็นหลัก พระพุทธเจ้าตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคลคิดแล้ว จึงกระทำความกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536, อภ.มก. 76/334/771)

หมายความว่า จะเป็นกรรมหรือไม่ อยู่ที่ความตั้งใจในการกระทำ กรณีดังกล่าวผู้ตายหรือผู้ฆ่านั้นมีเจตนาในการฆ่าหรือไม่ โดยปกติ

การฆ่าตัวตายแม้จะอ้างเหตุผลอย่างไรก็ตาม ก็ปฏิเสธเจตนากรรมไม่ได้ เพราะผู้ตายหรือผู้ฆ่านั้นย่อมรู้แก่ใจว่า การกระทำอย่างนี้ต้องตายแน่นอน จากนั้นก็ตัดสินใจกระทำการฆ่า เช่น การถอดสายยางเครื่องช่วยหายใจ ย่อมมีเจตนาที่รู้แก่ใจว่า การถอดสายยาง ผู้ป่วยต้องตายแน่นอน จากนั้นก็ตั้งใจถอด ฉะนั้นเจตนาในการทำให้ชีวิตตกลงต้องมีแน่นอน

จึงวิเคราะห์ตามหลักวินัยของปาณาติบาตได้ว่า การการอุณยฆาตเข้าข่ายผิดศีล เพราะมีจิตหรือเจตนาคิดจะฆ่า แต่เจตนาในทางพุทธปรัชญาเถรวาท มีอยู่ 2 ประการ คือ เจตนาดี (กุศลเจตนา) และเจตนาชั่ว (อกุศลเจตนา) หลายเหตุการณ์ทางพุทธปรัชญาเถรวาทบ่งบอกว่า มีเจตนาในการฆ่าเกิดขึ้น แต่ทำไมความผิดในการฆ่าไม่เท่ากัน นั่นเป็นเพราะเจตนาในการฆ่าที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นในกรณีการอุณยฆาต แม้จะมองว่าผิดศีล ในฐานะที่มีเจตนาฆ่า แต่ความผิดหรือผลของการฆ่าก็มีน้อย เพราะข้อพิจารณาทั้ง 3 ประการ โดยเฉพาะข้อที่ว่าด้วยเจตนาและประโยชน์ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่า

1. เจตนาผู้ฆ่านั้นในกรณีนี้คือหมอ มีเจตนาประกอบด้วยโลกะโทสะ และโมहन้อยและ

มุ่งประโยชน์ของผู้ตาย ไม่ให้ทรมานเป็นหลัก
ดังนั้น จึงวินิจฉัยว่า โทษจึงมีน้อยไปด้วย

2. ประโยคหรือความพยายามในการฆ่า
หมอมิไม่ได้ใช้ความพยายามให้ผู้ตายเจ็บปวด
หรือทรมานก่อนตาย ตรงข้ามช่วยให้พ้นจาก
ความทรมาน จึงวินิจฉัยได้ว่า มีโทษน้อย
เหมือนกัน

เมื่อวิเคราะห์ตามนี้ ก็จะเห็นได้ว่า
พุทธปรัชญาเถรวาทยังยืนยันบนหลักการที่ว่า
ผิดก็คือผิด แต่ในความผิดก็มีข้ออะลุ่มอล่วย
ตามเหตุปัจจัยที่มาประกอบ เช่น เมื่อครบหลัก
วินิจฉัยทั้ง 5 ก็ถือว่าผิด แต่ถ้าความผิดนั้นมี
เหตุผลอื่นที่เป็นประโยชน์มาประกอบ ความผิด
ก็มีโทษน้อยลง ดังนั้น ดูเหมือนว่า ความผิด
กับโทษที่ได้รับต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไป

ข้อนี้อาจเป็นทั้งจุดเด่นและจุดด้อยใน
ขณะเดียวกัน

จุดเด่น คือการยืนยันชัดในหลักการ แต่ก็
ยืดหยุ่นในการวินิจฉัย

จุดด้อย คือหลักการที่เถรตรง ทำให้
รู้สึกผิดอยู่ตลอดเวลา แม้จะยืดหยุ่นในข้อ
ปฏิบัติก็ตาม

ยกตัวอย่าง กรณีการุณยฆาตที่กำลัง
กล่าวถึง ที่ได้วินิจฉัยว่าผิด เป็นบาปจริง และ

แม้จะยืดหยุ่นว่าเป็นบาปน้อย แต่การวินิจฉัย
ไปแล้วว่าผิด ก็ทำให้ความรู้สึกของคนที่ถูก
วินิจฉัยหลุดไปแล้วครึ่งหนึ่ง หมายความว่า
ถึงแม้จะถูกวินิจฉัยว่าผิดน้อย แต่ความผิดก็ยัง
มีติดตัวอยู่ เหมือนรอยแผลเป็นที่ไม่อาจหาย
อย่างไรเสีย ความผิดนั้น ก็ยังตราตรึงให้สลดใจ

ปัญหาที่อาจตามมาของการุณยฆาต คือ
เจตนาอันบริสุทธิ์ของหมอหรือผู้ฆ่า ว่ามีเจตนาดี
มากน้อยแค่ไหน ถ้ามีเรื่องของผลประโยชน์
มาเกี่ยวข้อง เจตนาของผู้ฆ่าก็ไม่บริสุทธิ์เพราะ
มีโลภะ ถ้ามีเรื่องบาดหมางกันมาก่อน เจตนา
ก็ไม่บริสุทธิ์เพราะมีโทสะ แม้ความประสงค์
ของผู้ตายที่ร้องขอให้ฆ่า ก็เป็นเจตนาที่
ประกอบด้วยโมหะได้ เพราะการหนีความ
เจ็บปวด เพื่อเผชิญหน้ากับความตาย เป็น
การขาดสติในปัจจุบัน และเป็นความประมาท
ต่อภพภูมิที่จะไปเกิดในอนาคตข้างหน้า

ดังนั้น การที่พุทธปรัชญาเถรวาท
ไม่เห็นด้วยกับการุณยฆาต นอกจากจะผิดศีล
ข้อปาณาติบาตแล้ว อาจเป็นเพราะขัดกับ
หลักการทางพุทธปรัชญาเถรวาทเอง เช่น

1. การสอนให้มีสติอยู่กับปัจจุบัน คนที่
หนีความเจ็บปวดเหมือนไม่มีสติอยู่กับปัจจุบัน
พุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า ความเจ็บปวดใน

ปัจจุบันสามารถใช้พิจารณาให้เห็นธรรมะ คือเห็นทุกข์ในร่างกายตนได้ แต่คนไข้มอง ความเจ็บปวดเป็นทุกข์ที่ต้องหนี จึงหาทางออก ด้วยความตาย ความตายไม่ใช่ทางหนี แต่ ความตายคือ ทางที่ทุกคนต้องเจอ เพราะฉะนั้น การพยายามตายอย่างไร้สติ ทำให้ชีวิตไม่มี คุณค่าตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท

2. หมอ คนดูแล หรือญาติพี่น้องของผู้ใกล้ตาย ควรมีเจตนาช่วยเหลือให้เขาตาย อย่างมีสติ ไม่ใช่มีเจตนาสนับสนุนส่งเสริมให้ตาย อย่างหวาดกลัว บางทีเจตนาของหมอ คนดูแล ญาติพี่น้อง อาจเกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ สิ่งเหล่านี้เป็น ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลให้การช่วยเหลือ มือคดได้ ฉะนั้น เจตนาของคนเหล่านี้ อาจ ไม่ใช่เจตนาของกัลยาณมิตร หรือเพื่อนแท้ ในการตัดสินใจแทนผู้ตาย

แต่ประเด็นเหล่านี้ ก็อาจมีข้อแย้งว่า

1. พุทธปรัชญาเถรวาทควรให้สิทธิ ของผู้ตายได้ตัดสินใจตนเองว่า จะอยู่หรือจะตาย ความตายไม่ใช่สิ่งน่ากลัว ถ้าฝึกจิตให้เข้มแข็ง พุทธปรัชญาเถรวาทสอนเรื่องการฝึกจิต ฉะนั้น ถ้าคนไข้จะเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ระลึกถึง มรณานุสติเป็นประจำ มองเห็นความตาย

เป็นสะพานไปยังฝั่งหนึ่ง ก็ควรให้เขาข้ามสะพาน ไปเจริญวิปัสสนาต่อไปในโลกฝั่งข้างหน้า เพราะการรณฆตของผู้ฝึกสติ อาจมีค่าด้าน จริยธรรมมากกว่าคนตายตามธรรมชาติที่ไร้สติ

2. พุทธปรัชญาเถรวาทให้ความสำคัญ กับโยนิโสมนสิการ คือการคิดพิจารณาด้วย ตนเองอย่างละเอียดรอบคอบก็จริง แต่ก็ไม่ได้ ปฏิเสธหลักของปรโตโมสะ คือการแนะนำ ช่วยเหลือจากคนอื่น พุทธปรัชญาเถรวาทสอน ให้ใช้หลัก 2 ประการ คือทั้งปรโตโมสะและ โยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นที่ถูกต้องดีงาม ในกรณีการรณฆต ผู้ใกล้ตายเองคงคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ แล้วถึงความตายและความเป็นอยู่ของตัวเอง แต่อาศัยหมอ คนดูแล ญาติพี่น้อง ในฐานะ มิตรแท้หรือปรโตโมสะมาช่วยเหลือตัดสินใจ ให้ความอุ่นใจยามทุกข์ยาก ในคราวนั้นปลาย ของชีวิต

ประเด็นที่สาม เพฆฆตกับนักโทษประหาร

ประเด็นนี้ มีเรื่องบุรุษเคราแดง ชื่อว่า ตัมพทาฐิกะให้พิจารณา (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536, พุ.ธ.อ. 41/18/418-424) นายตัมพทาฐิกะ อาศัยอยู่ในกลุ่มโจร ต่อมาโจรกลุ่มนี้ถูกทางการ

จับตัวได้ ทั้งหมดมีโทษประหารชีวิต แต่หาคนที่
จะฆ่าโจรไม่ได้ ทางกรให้โอกาสพวกโจรว่า
ถ้าใครอาสาจะเป็นเพชฌฆาตฆ่าพวกกันเองได้
จะรอดชีวิตและมีคนนับหน้าถือตา ปรากฏว่า
ไม่มีโจรคนใดรับอาสา ยกเว้นนายคัมพทาฐิกะ
ที่ยอมเป็นเพชฌฆาต ฆ่าพวกกันเองจนไม่เหลือ
สักคน ต่อมาเมื่อทางการจับโจรได้ก็สั่งให้
เขามาโดยตลอด และได้รับแต่งตั้งให้เป็น
เพชฌฆาต ทำหน้าที่มา 55 ปี กระทั่งเผ่าชรา
และไม่มีแรงจะยกขวานตัดศีรษะโจรได้อีก
จึงเกษียณจากตำแหน่งเพชฌฆาต

ในวันเกษียณจากตำแหน่งเพชฌฆาต
นายคัมพทาฐิกะได้รับรางวัลมากมายตามที่ตน
ร้องขอ หนึ่งในนั้นคือ ข้าวต้มที่หุงผสมน้ำมัน
ขณะที่เขากำลังรับประทานอาหาร พระสารีบุตร
ออกจากสมบัติ ไปรับบิณฑบาตหน้าบ้าน
นายคัมพทาฐิกะเลื่อมใสจึงตักบาตรพระเถระ
หลังจากพระเถระฉันเสร็จและแบ่งอาหารให้
เขารับประทาน พระเถระก็แสดงธรรมโปรด
แต่เนื่องจากเขาประกอบอาชีพหนักมานาน
ไม่อาจใส่ใจตามพระธรรมเทศนา นึกถึงแต่
การฆาตกรรมคนอื่นตลอดเวลา พระเถระ
สังเกตอาการออก จึงถามเป็นนัยให้สบายใจว่า
“ที่ท่านได้กระทำตามความชอบใจของตน

หรือถูกคนอื่นให้กระทำเล่า”

นายคัมพทาฐิกะ ตอบว่า “ท่านผู้เจริญ
พระราชาสั่งให้ข้าพเจ้าทำ”

พระเถระ “อุบาสก เมื่อเป็นเช่นนั้น
อกุศลจะมีแก่ท่านอย่างไรหนอ”

ในคัมภีร์กล่าวว่า นายคัมพทาฐิกะ
เป็นคนมีปัญญาทึบ เข้าใจว่า “อกุศลไม่มี”
จึงนิมนต์พระเถระแสดงธรรมต่อ และส่ง
กระแสดิจตามพระธรรมเทศนา จนบรรลุเป็น
พระโสดาบัน แต่ด้วยอกุศลกรรมที่เขาทำมา
จึงถูกแม่โคขวิดตายขณะเดินไปส่งพระเถระ

เรื่องนี้ จะเห็นได้ว่า แม้จะทำความ
ปาณาติบาตมามาก ก็สามารถบรรลุผลได้
หากมีโอกาสดึงด้วยคำอันเป็นประโยชน์
และปฏิบัติตามในทางที่ถูกที่ควร แต่ประเด็น
ที่น่าพิจารณานั้นก็คือ การกล่าวเป็นนัยให้
นายคัมพทาฐิกะสบายใจว่า ตนไม่ได้ทำผิด
ประเด็นนี้ เหมือนคัมภีร์ทางศาสนาจะเน้น
ความสำคัญที่ว่า กรรมของนายคัมพทาฐิกะ
ก็ยังมี แต่สภาพจิตใจในปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญ
แม้การกระทำของเขาจะถูกมองว่าเป็นมิจฉา
อาชีวะ แต่ถ้าเขาวางใจให้ถูกที่ถูกทาง ใจก็พร้อม
จะรับและเข้าใจสิ่งที่ดี แต่กรรมเก่าของเขา
ก็ยังคงอยู่ เพราะหลังจากที่ฟังธรรมะเสร็จ ก็ถูก

แม่โคขวิดตาย ซึ่งพิจารณาได้ว่า เป็นเพราะกรรมเก่าจากการฆ่าคนจำนวนมากนั่นเอง ที่ส่งผลวิบากกรรมในทันที

ประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ รูปแบบการสอนของพระสารีบุตร ทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกที่ดี เพื่อเปิดใจรับธรรมะ ซึ่งตีความได้ว่า พระสารีบุตรคงรู้แก่ใจอยู่แล้วว่า การกระทำของนายคัมพทาฐิกะผิดศีลข้อปาณาติบาต และเป็นบาปหนัก ยังไงก็หนีไม่พ้นผลแห่งกรรม แต่ด้วยความเมตตาของท่านได้ช่วยให้คัมพทาฐิกะพ้นบ่วงของกรรมนี้ไป ด้วยการฟังธรรมแล้วบรรลุเป็นพระโสดาบัน คัมภีร์ทางพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า การได้ฟังธรรมแล้วบรรลุเป็นกุศลกรรมที่มัตถรอนความชั่วคือ การฆ่ามนุษย์ แต่เมื่อบรรลุธรรมแล้ว ผลกรรมของการฆ่าก็ยังมิอยู่ จึงถูกแม่โคขวิดตาย ถึงกระนั้นเขาตายไปแล้วก็บังเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต เพราะการวางใจให้บริสุทธิ์ก่อนตาย ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุขคติเป็นอันหวังได้” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536, ม.มู. 17/92/433) ถ้าพิจารณาตามนี้ ก็จะเห็นความซับซ้อนของการให้ผลของกรรมที่ยากจะเข้าใจ อย่างไรก็ตาม กรณีนายเพชฌฆาตนี้ ผู้เขียนประสงค์จะพิจารณาเพียงประเด็นที่ว่า

ผิดศีลข้อปาณาติบาตหรือไม่เท่านั้น

ประเด็นผิดหรือไม่ผิดศีลนี้ มีผู้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจ เช่น พุทธทาสภิกขุ ที่มองว่า

“แล้วแต่เจตนาของเพชฌฆาตคนนั้น ถ้าเพชฌฆาตที่ไม่ได้รับการอบรมศึกษาอะไร มันทำไปด้วยความโกรธแค้น เจตนาจะฆ่าให้ตาย ด้วยความโกรธแค้น หรืออะไรก็ตาม มันก็ต้องขาดศีลข้อปาณาติบาต แต่ถ้ามันเป็นเพชฌฆาตที่ได้รับการอบรมสั่งสอนดี ไม่มีเจตนาจะฆ่า มีเจตนาแต่จะปฏิบัติเพื่อความยุติธรรมในโลก มันมีความบริสุทธิ์ใจอย่างนี้ ๆ ไม่มีเจตนาฆ่า เพชฌฆาตคนนี้ไม่ขาดศีลปาณาติบาต”

ถ้าพิจารณาตามนี้ จะเห็นว่าพุทธทาสภิกขุ มุ่งไปที่เจตนาเป็นหลัก โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) เจตนาไม่ดี 2) เจตนาดี

ประการแรก เจตนาไม่ดี ก็คือเจตนาของคนที่ไม่ได้รับการอบรมฝึกฝนจิต ไม่ได้วางใจเป็นกลาง มีเจตนาชั่วร้ายแอบแฝง เช่น ความโกรธแค้น เป็นต้น *การฆ่าถือว่าผิด*

ประการที่สอง เจตนาดี คือเจตนาของคนที่ฝึกฝนจิตมาดี ไม่มีความชั่วร้ายแอบแฝง วางใจเป็นกลางว่าทำตามหน้าที่ที่ถูกสั่งมา เพื่อรักษาความยุติธรรมในสังคม *การฆ่าก็ไม่ผิด*

ดูเหมือนว่าการอธิบายของพุทธทาสภิกขุ จะถือเอาสภาพจิตของเพศฆราวาสเป็นที่ตั้ง เมื่อเจตนาดี ผลก็ออกมาดี เมื่อเจตนาร้าย ผลก็ออกมาร้าย

แต่ประเด็นที่น่าสนใจ ก็คือประเด็นใน ข้อที่สองที่ว่า “เจตนาดี” ยกตัวอย่างเช่น นายเพชรฆาตฝึกฝนสมาธิมาตลอด เขาก็สักแต่ว่าฆ่าตามหน้าที่ แม่เมตตาและอุทิศส่วนกุศลให้นักโทษทุกครั้งทีลงมือฆ่า บ่งบอกว่าเขาฝึกจิตมาอย่างดีเยี่ยม แต่ขณะที่ฆ่าเขาต้องมีเจตนาว่า “ต้องฆ่าให้ตาย” ตามที่หัวหน้าหรือนายสั่ง ถ้าไม่อย่างนั้น หน้าที่ก็ไม่สำเร็จลุล่วง ในกรณีนี้จะถือว่า มีเจตนาดีได้หรือไม่ เพราะเจตนาว่า “ต้องให้ตาย” ยังมีอยู่ แม้จะมองว่า เขาทำตามหน้าที่ที่ถูกสั่งให้ฆ่า และมุ่งความสงบสุข ความปลอดภัยของสังคมเป็นหลัก กระนั้นก็นิไม่พ้นเจตนาที่จะให้ตายได้

เพราะฉะนั้น คำว่า “มีเจตนาดี” เหมือนจะขัดกับคำว่า “เจตนาต้องให้ตาย” อยู่บ้าง จึงต้องย้อนไปดูหลักวินิจัยของศีลข้อนี้จะว่าอย่างไร ปรากฏว่ามีหลักวินิจัยข้อที่ 3 ระบุว่า จิตคิดจะฆ่า (วธกจิตตุต) ซึ่งคำว่า จิตคิดจะฆ่า นั้น หมายถึง จิตที่ประกอบด้วยเจตสิกอย่างไรบ้าง หรือจิตมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรในการฆ่า

ก็ยังคลุมเครืออยู่เช่นกัน เนื่องจากบางครั้งจิตคิดจะฆ่าอาจจะมีเจตสิกประเภทความโลภ ความโกรธ ความหลง หรือมีปิตินดี ฉันทะ ความพอใจในการคิดจะฆ่าด้วยก็ได้ เพราะจิตที่มีความโกรธอาจจะมีฉันทะเจตสิกไปด้วย หรือจิตที่มีความหลงก็อาจจะมีปิติเจตสิกไปด้วย

ดังนั้น ถ้าหลักวินิจัยบอกว่า จิตคิดจะฆ่านี้ หมายความว่ารวมถึง “จิตที่คิดดี แล้วก็ลงมือฆ่า” ด้วย ก็แสดงว่า การมีเจตนาดีแล้วฆ่า หรือเจตนาบริสุทธิ์ขณะฆ่า ไม่มีความชั่วร้ายใดๆ แอบแฝง ก็ต้องคิดเช่นกัน เพราะอย่างไรเสีย การมีเจตนาดีในลักษณะนั้น ยังมีความคิดว่าจะให้ตายเกิดขึ้นในใจ ดังนั้น ประเด็นนี้จึงน่าสนใจว่า “จิตคิดจะฆ่า” นั้น คือจิตมีเจตสิกนึกคิดอย่างไร สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า กรณีเพชรฆาตฆ่านักโทษประหาร มี 2 ประเด็นให้พิจารณา คือ

1. มีเจตนาดี เพื่อป้องกันภัยแก่สังคม

2. ขณะฆ่ามีเจตนาจะให้ตาย

ทั้งสองประเด็นเหมือนจะมีข้อแย้งกัน ประเด็นแรก “มีเจตนาดี เพื่อป้องกันภัยแก่สังคม” ประเด็นนี้เหมือนจะคำนึงประโยชน์ที่จะพึงได้รับจากการกระทำ แม้จะมีข้อแย้งที่ว่า “ขณะฆ่ามีเจตนาจะให้ตาย” แต่เพื่อประโยชน์

อันใหญ่หลวงตามมา เจตนาตอนต้นถ้าไม่ร้ายแรงอะไรนัก เช่น ไม่มีความโกรธแค้นส่วนตัวเป็นต้น ก็น่าจะผ่อนผันได้บ้าง ประเด็นนี้จึงมีเจตนารมณ์เหมือนชาวพุทธมหายานที่เน้นช่วยเหลือสังคมตามแนวทางพระโพธิสัตว์ คือ คำนึงประโยชน์ผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ของตน

ขณะที่ประเด็นที่สอง “ขณะฆ่ามีเจตนาจะให้ตาย” เหมือนเป็นเจตนารมณ์ของชาวพุทธเถรวาท ที่เน้นเจตนาของผู้กระทำเป็นหลักและเน้นการกระทำในขณะปัจจุบันสำคัญที่สุด ชาวพุทธเถรวาทใส่ใจกับเจตนาอันความบริสุทธิ์ตั้งแต่ต้น นั่นคือเจตนาของผู้กระทำเอง ดังนั้น จึงน่าพิจารณาต่อไปว่า แล้วเจตนาของผู้กระทำเอง ในที่นี้คือนายเพชรฆาต ขณะที่ฆ่ามีเจตนาอย่างไร

ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เจตนา มี 2 อย่าง คือกุศลและอกุศล ในที่นี้ต้องดูว่า ขณะฆ่าเจตนาเป็นกุศลหรืออกุศล ถ้าเจตนาประกอบด้วยอโลภะ อโทสะ และอโมหะ แสดงว่าเป็นกุศล หากตรงข้ามก็เป็นอกุศล ในกรณีของนายคัมพทาฐิกะนี้มีเจตนาดี ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ และไม่มีโมหะ แสดงว่าเจตนาจะให้ตายของเขาเป็นกุศล

แต่ประเด็นนำคิดอีกอย่างก็คือ เรื่องของโมหะ การที่นายคัมพทาฐิกะมี “เจตนาจะให้ตาย” นั้น ไม่ประกอบด้วย “โมหะ” จริงหรือ เพราะแม้กระทั่งการมองว่า เพื่อให้สังคมปลอดภัยแล้วฆ่านักโทษ อาจประกอบด้วยโมหะด้วยก็ได้ หรือการที่เขาประสังฆะจะรอดชีวิตแล้วเลือกเป็นเพชรฆาตและมีความยินดีในชื่อเสียงที่ได้รับ ก็อาจประกอบด้วยโลภะได้

ที่เป็นเช่นนี้ เพราะการลงโทษด้วยการฆ่าอาจเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แม้จะมองว่าเป็นการใช้กรรมสมควรแก่กรรมก็ตาม แต่การรับผลกรรมด้วยฆ่าให้ตายเพื่อเป็นการทดแทนนั้น แท้จริงแล้วควรให้กระบวนการของธรรมชาติที่เรียกว่ากรรมนิยามลงโทษ ไม่ใช่มนุษย์เร่งตัดสินลงโทษด้วยการฆ่ากันเอง เพราะนั่นคือการทำกรรมใหม่ของผู้ฆ่าด้วย มนุษย์ควรรู้ว่าการฆ่ากันเป็นเรื่องของกรรม และมนุษย์ก็ควรมีสิทธิ์เลือกที่จะไม่ทำกรรมด้วยการฆ่ากันตอบ

ฉะนั้นผู้ที่มองว่า นักโทษสมควรตาย อาจเป็นการเข้าใจผิด เข้าข่ายโมหะ เพราะการมองว่า เขาต้องตายสถานเดียวเพื่อชดใช้กรรม และเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัย อาจเป็นการมองที่เห็นแก่ตัวของผู้ตัดสินเอง และเหมือนกับว่า เขากำลังพิพากษาความตายว่า

เป็นสิ่งที่สุดท้ายของชีวิต แต่นั่นคือจุดเริ่มต้นของกรรมใหม่ของผู้พิพากษาเอง และชีวิตก็ต้องเวียนวนในสังสารวัฏอีกต่อไป

ดังนั้น นักโทษอาจถูกลงโทษอย่างอื่นแทน เช่น ถูกจำคุกตลอดชีวิต หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้น ตามระบบความเชื่อแบบพุทธที่ว่า มนุษย์ทุกคนสามารถฝึกฝนได้ การมองแบบนี้เป็นการมองแบบผลปัจจุบันที่นักโทษควรจะได้รับ คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เริ่มจากคุณภาพจิตใจก่อน

ประเด็นพหุผลมาตกับนักโทษประหารชีวิต พุทธปรัชญาเถรวาทจึงมองว่า เป็นกรรมอย่างหนึ่งของนักโทษที่ต้องชดใช้ พหุผลมาตที่ประหารเขา รวมถึงผู้พิพากษาสั่งการ ก็ถือว่าได้สร้างกรรมใหม่ขึ้นมาอีกเช่นเดียวกัน การกระทำของทั้งสองฝ่าย มีสิ่งที่เชื่อมโยงถึงกันที่เรียกว่า กรรมในอดีต ประหารประหารกันอย่างไม่รู้จบสิ้นเพราะการอาฆาตจองเวร หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหยุด กรรมเพราะความอาฆาตจองเวรก็จบสิ้นได้ แต่ปัญหาเรื่องกรรมในอดีตไม่สามารถนำมาอธิบายอย่างสมเหตุสมผลให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ในสังคมปัจจุบัน เพราะฉะนั้นปัญหาที่ต้องถกเถียงเรื่องของกรรมและการให้ผล จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น

อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ถูกมองว่า การประหารนักโทษนี้แหละคือ การให้ผลของกรรมในยุคสมัยปัจจุบัน ที่เรียกว่า กรรมทันด่วน

โดยสรุป การที่เพชฌฆาตฆ่านักโทษ ถือว่าผิดศีลข้อปาณาติบาตแน่นอน แต่จะมีผลน้อย เพราะเจตนาของเขามี 2 อย่างในขณะเดียวกัน คือ 1) เจตนาทำหน้าที่ 2) เจตนาที่จะฆ่า จึงเป็นผลให้เจตนาที่จะฆ่าไม่เข้มข้น โทษหรือบาปจึงน้อย (พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาบุญโญ), 2559, หน้า 265-266)

บทสรุป

ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่กล่าวมา เป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนที่เกิดขึ้นในสังคม ปัญหาอีกมากมายที่เกิดขึ้นซึ่งมีความซับซ้อนตามระดับความลดหลั่นแห่งชนชั้นทางสังคม เฉพาะปัญหาเกี่ยวกับศีลข้อ 1 เช่น ปัญหาของการทำแท้ง ปัญหาการทำโคลนนิ่งหรือปัญหาการปลูกถ่ายอวัยวะ จะเห็นได้ว่า เมื่อสังคมมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี แต่สิ่งที่สังคมกำลังล่าถอยคือความเจริญด้านจิตใจ

สำหรับปัญหาจริยธรรมในบทความนี้ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นอรรถวินิบาต การชดเชย และพหุผลมาตกับนักโทษประหาร เมื่อสรุป

ตามหลักพระวินัย การกระทำที่มีครบองค์
วินิจฉัย ผิดศีลและบาปแน่นอน แต่จะบาปมาก
หรือน้อย ให้พิจารณาตามองค์ประกอบร่วม คือ
1) โดยวัตถุ 2) โดยเจตนา และ 3) โดยประโยค
องค์ประกอบร่วมทั้งสามนี้เอง ที่ผู้เขียนเห็นว่า
เป็นความยุติธรรมสำหรับพิจารณาผู้ล่วงละเมิด
ศีลข้อ 1 เพราะเมื่อนุชย์มีความจำเป็นต้อง
ทำลายชีวิตเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง
เขาต้องยอมรับความผิดคือการละเมิดศีลและ
บาปที่เขากระทำ แต่องค์ประกอบร่วมทั้งสาม
จะเป็นหลักมนุษยธรรมสำหรับให้ความเป็น
ธรรมกับเขาในการพิจารณาว่า จะมีโทษมากขึ้น
หรือเบาลง นี่คือการพิจารณาโทษทาง
พุทธปรัชญาเถรวาทที่อาศัยหลักพระวินัยและ
พระธรรมควบคู่กัน ดังนั้น ในการประยุกต์ใช้
ในวิถีชีวิตจะต้องมีหลักประนีประนอมว่ามี
ความผิดมากหรือน้อย เพื่อให้ชีวิตไม่ตึงและ
ไม่หย่อนเกินไป เนื่องจากสังคมมีบริบทที่
หลากหลายและซับซ้อน การใช้หลักการใด
หลักการหนึ่งในการดำเนินชีวิตย่อมเป็นไปได้ยาก
ที่จะให้เกิดความราบรื่น (พระศรีคัมภีร์ญาณ
(สมจินต์ สมมาปญฺโญ), 2559, หน้า 326)

อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาสังคมปัจจุบัน
หลายฝ่ายมองว่า ต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย

เพื่อบัญญัติออกมาควบคุม ลงโทษผู้กระทำผิด
นั่นเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาสำหรับคน
บางกลุ่มที่ต้องใช้กฎหมายขู่บังคับ ให้เกิด
ความกลัว เห็นโทษหรือผลเสียของ การกระทำ
สิ่งที่ไม่ดี แต่ปัญหาทางจริยธรรมไม่ใช่เรื่อง
ของการควบคุมหรือลงโทษอย่างเดียว ปัญหา
ทางจริยธรรมเป็นเรื่องของการปลูกจิตสำนึก
ให้เกิดความสำนึกร่วมในการแก้ปัญหา นิติศาสตร์
เป็นมาตรการด้านกฎหมายซึ่งเปรียบเหมือน
หลักพระวินัยหรือศีล รัฐศาสตร์เป็นมาตรการด้าน
การปกครองดูแลเปรียบเหมือนหลักพระธรรม
รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ต้องใช้คู่กันเหมือน
หลักพระธรรมและพระวินัยที่ต้องปฏิบัติ
ควบคู่กัน ศีลหรือวินัยนั้นเป็นข้อห้าม ธรรม
เป็นข้อปฏิบัติ ธรรมที่ว่านี้ก็คือ “เบญจธรรม”
ที่คอยกำกับศีลไว้ด้วย หมายความว่า เมื่อมีศีล
ก็ต้องมีธรรม ยกตัวอย่างศีลข้อ 1 คือปาณาติบาต
ก็ต้องมีธรรมคือ “เมตตากรุณา” ที่เป็นข้อ
ปฏิบัติควบคู่กัน ดังนั้น การอาศัยองค์ประกอบ
ร่วมทั้งสามในการพิจารณาโทษหนัก-เบาของ
ศีล ผู้เขียนเห็นว่า แท้จริงแล้ว เป็นการอิงหลัก
เมตตากรุณา คือ พระธรรม เพื่อเป็นแนวทาง
ประกอบการพิจารณาตามหลักพระวินัย
นั่นเอง

เมื่อมองเชิงสัมพัทธ์หรือแบบองค์รวมตามหลักปรัชญาแล้ว ปัญหาเหล่านี้นอกจากเป็นข้อห้ามตามหลักพระวินัย หรือบทลงโทษตามหลักนิติศาสตร์แล้ว จะต้องปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระธรรม หรือมีมาตรการปกครองดูแลช่วยเหลือตามหลักรัฐศาสตร์ การเยียวยาปัญหาสังคมจึงต้องอาศัยการบูรณาการ อาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุค (Postmodern Philosophy) ที่เน้นความประนีประนอม ความเข้าใจระหว่างกัน ผสมผสานความหลากหลายเพื่อแสวงหาจุดร่วมที่ลงตัวในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสารที่ทุกคนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้เท่าเทียมกัน ปัญหาที่ถือเมื่อเข้าถึงองค์ความรู้แล้ว มักขาดวิจารณญาณในการพิจารณาหรือเสพข้อมูล การแก้ปัญหาเหล่านี้อาจทำได้ด้วยการทำ

ความเข้าใจในองค์ความรู้ร่วมกัน

แม้กระทั่งปัญหาทางจริยธรรมก็สามารถแก้ปัญหาด้วยการให้ความรู้ที่ทั่วถึง โดยเฉพาะความรู้ด้านจริยธรรมคุณธรรมที่เป็นหลักสากลร่วม เป็นที่ยอมรับทุกกลุ่มชน เช่น ความเมตตากรุณา หรือความเมตตาปรานี ซึ่งพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติคู่กับศีลข้อ 1 เมื่อสังคมระดับครอบครัว โรงเรียน วัดหรือสถาบันทางศาสนา ปลูกฝังหลักของเมตตากรุณา ก็สามารถยับยั้งความรุนแรงที่ก่อให้เกิดการล่วงละเมิดปัญหาจริยธรรมได้ ดังนั้น ความมีเมตตากรุณานี้เองที่ผู้เขียนเชื่อว่าเป็นหลักมนุษยธรรม (Humanity) ที่เป็นหลักสากลเพื่อให้มนุษย์ได้ปฏิบัติร่วมกัน แก่มนุษยด้วยกันเองและแก่สรรพสัตว์ และเป็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหายจริยธรรมข้อ ปาณาติบาตได้แนวทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

- ธนิต อยู่โพธิ์. (2539). *อานิสงส์ศีล 5: ปัญญาดีสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ.9). (2545). *กรรมที่ปณี* (เล่ม 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- พระศรีกัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2559). *จริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2547). *พุทธศาสตร์ร่วมสมัย 1* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล* (เล่ม 2, 17, 20, 23, 25, 41, 75, 76). นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2543). *มงคลสูตรที่ปณี (ปฐโม ภาค)* (พิมพ์ครั้งที่ 14). นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2552). *สมณุตปาสาทิกา นาม วินยภูฏกถา (ปฐโม ภาค)* (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2554). *ปฐมสมันตปาสาทิกาแปล* (เล่ม 3) (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. (2538). *เบญจศีลและเบญจธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 15). นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.